

שם הפעילות: גוונים של יהדות חילונית

הכותבת: לא ידוע

אחד העם - "יש רוח לאומי לישראל שאינו מוגבל באמונות דתיות בלבד"

...וידועים הם הלאומיים האלה, שתוכן הלאומיות העברית כולל הרבה יותר מדיפלומטיא ואספות בלבד, וידועים הם זאת לא על פי היקשים וראיות מן החוץ, כי אם – ראייה שאין עליה תשובה – מתוך עצם מציאותם בעצמם. בהיותם על הרוב מלאים רוח היהדות מנעוריהם, הם מרגישים בנפשם, כי הרוח הזה עודנו חי וקים בלבם ורשומו ניכר בחייהם, אע"פ שהשקפותיהם הדתיות כבר נשתנו הרבה, ומזה הם מוציאים תולדה מוכרחת, כי אמנם יש רוח לאומי לישראל שאינו מוגבל באמונות דתיות בלבד, וממילא יש גם חובות לאומיות רוחניות, החלות על הכל, מאמינים ובלתי מאמינים יחדיו.

המוסר כשהוא לעצמו – כלומר דרכי ההבחנה בין טוב לרע בכל ענפי חיי האיש הפרטי וחיי החברה – הוא איפוא, אולי יותר מכל שאר מקצועות הקולטורא, קנין **לאומי**, אשר בו נמצא רשמי חיי העם ומצבו בכל הזמנים ובו נראה טיבו של הרוח הלאומי ואופן התיחסותו אל העולם אשר מחוצה לו ואל תנאי החיים ההולכים ומשתנים... על יחוסם השלילי אל הדת הלאומית יכולים הלאומיים לפטור עצמם מן הדין בטענה צודקת, שאין האמונה תלויה ברצון ואין עושים אותה בסיס לחיי-עם. אבל משבאנו לידי הכרה, כי בלבוש הדת מסתתר גם הענף היותר נכבד של החיים הלאומיים – **המוסר הלאומי**, הנובע מרוח העם וחיי ההיסטוריים, – האין לנו צדקה לדרוש מכל נושאי דגל הלאומיות, כי ישימו לבם לדעת את המוסר הלאומי האמיתי וישתדלו להתאים עמו את חייהם?" (מתוך "המוסר הלאומי")

ביאליק – חוגו את חגי אבותיכם והוסיפו עליהם קצת משלכם

לא רק חוצפה וכפית טובה מאין כמוהן, אלא גם בורות גדולה היא לחשוב שכל מה שנוצר בספרות על-ידי האומה נלה ואדירי רוחה במשך אלפי שנה אין לו שום ערך בימינו...

(מתוך "הספר העברי")

את החגים אין בודים מן הלב. כבר ניסה ירבעם לעשות כזאת ולא הצליח. אפשר ל"נסח" ול"סגן" קצת את החגים, אבל לא לברוא יש מאין. החג הוא עניין של יצירה קיבוצית, שמשותפים בה כוחות ויסודות מרובים ושונים: הדת, המסורת, ההיסטוריה, האומנות, הטבע וכ"ו וכ"ו, וכשם שאין כותבים שירים טובים על פי הזמנה והדרכה או ע"י שליח, כך אי אפשר להזמין חג או טכס של חג. החגיגות הנאמנה יוצאת מן הלב ובאה לעולם ברוח הקודש, ואם זו אין לה – מה תועלנה לך עצות מרחוק. עצתי האחת היא:

חוגו את חגי אבותיכם והוסיפו עליהם קצת משלכם לפי כחכם ולפי טעמכם ולפי מסיבתכם. העיקר שתעשו את הכל באמונה ומתוך הרגשה חיה וצורך נפשי, ואל תתחכמו הרבה. אבותינו לא נמאסו עליהם שבתותיהם ומועדיהם, אף על פי שחזרו עליהם כל ימי חייהם כמה וכמה פעמים בנוסח אחד. הם מצאו בהם כל פעם טעם חדש ואתערותא חדשה. ויודע אתה מפני מה? מפני שהיתה בהם לחלוחית וברכת החג שכנה בנפשם. אלה שאינם מוצאים טעם בחגים ומועדים, סימן שנפשם ריקה ותוכם חול, ולאלה אין תקנה (ביאליק, מכתב לדוד אומנסקי, גניגר)

מתוך תשובת ביאליק לבקשתו של דוד אומנסקי שייצור להם טקס חדש ורלבנטי
(לפסח)

ברדיצ'בסקי – "עברים אנו ואת לבנו נעבוד"

ענין המוסר הלאומי הוא רק עיקר בדוי מן הלב, עיקר כשאר העיקרים הדתיים, שהולכים ובאים, הולכים ובאים... אם יכול אנכי להוציא משפט כלבבי על האמונות והדעות שהנחילו אותי אבותי, הלא גם רשות בידי להוציא משפט על הערכים האלה או גם לפוסלם לגמרי, מבלי הינתק על ידי זה כל קשר ביני ובין עמי. הנה לאחד-העם מין יהדות מופשטת, או מין ישראליות ידועה; ואנחנו רק עברים סתם אנו, עברים בכל הדעות שנסגל לנו, ובכל המחשבות שנחשוב.

אתם מאיימים עלינו לאמור: השקפותינו לא תתאחדנה עם היהדות לעולם; אבל זאת היא השאלה: מה היא היהדות? מה היא היהדות המשותפת והנצחית? שואלים אנו לאמור: האם זאת היא תורת היהדות, שאדם צריך להתבייש באהבתו את שונאיו... (דברי יואב בן צרויה לדוד), או זו שבתורה שבעל-פה: חייב האדם להיות מן הנעלבים ואינם עולבים. הזאת היא אותה היהדות שתלמד אותנו לאמור: פת במלח תאכל, או זו שאמרה: "עתיד האדם לתת דין-וחשבון על כל מה שראה בעיניו ולא נהנה" (ירושלמי)?

לנו אומרים, שימרו את היהדות; ואנחנו אומרים **יהודים** אנו ותו לא. אתם בחרתם לכם יהדות נאה וחסודה, שרק בשכרה אנו קיימים ורק בעבודה יש לנו רשות להתקיים; ולנו אין צורך בקיום כזה, שניתן לנו זכות הקיום רק כדי למצוא שיטה נעלה בתורה ובחיים. עם ישראל הוא מאורע בפועל ולא חשבונם-של-עולם קבוע ומוגבל. **עם אנו וגם חשבנו** כך וכך; אבל לא רק בשביל שחשבנו כך וכך. לא יהדות מופשטת תהיה לנו לנר, יהדות זו או אחרת. **עברים אנו ואת לבנו נעבוד.**
(מתוך "מחשבות")

ברנר – "יהודי, טלית ותפילין אינו היינו הרך"

"כל מעשי היהודים בתוך סביבתם ולתכלית קיומם זאת היא היהדות. העיקר הוא לבקש בכל את היהודים תחילה – סוף היהדות לבוא. אם יהיו יהודים, יעבדו את עבודתם ויחיו את חייהם העצמיים – כבר תהיה ממילא איזו יהדות. או כל מה שיהיה – יהדות יקרא לו"...

...יודעים אותם הצעירים את הקרעים הרבים שבנפשם ואת הקושי של חיים בלי אלוהים; יודעים ומרגישים, שאינם אנשים שלמים, שבתור צעירים עברים בלי שפה עברית שלמה, בלי ארץ-מולדת עברית ובלו קולטורה עברית, אין הכל מְלֶק אצלם. אולם, בכל אופן, ברור ומובן להם, למרות כל אלה הרוצים ללמדם כי אין ישראל בלי דת ישראל, **שיהודי וטלית ותפילין אינו היינו אך...** צורות-החיים העיקריות של היחיד והאומה לא מפי הדת הן נזונות וחיות. הדת בעצמה, עם כל צרמוניותיה והבליה, אינה אלא חלק מצורות-החיים, שבני האדם יצרו אותן לרצונם-על-כרחם, בסיבת תנאי מציאותם הכלכליים-הנפשיים האנושיים-הלאומיים... אנחנו, היהודים החיים, בין אם אנחנו מתענים ביום-כיפור ובין אם אנו אוכלים בו בשר בחלב, בין אם אנו מחזיקים במוסרה של הברית הישנה, בין אם אנו בהשקפת עולמנו תלמידים נאמנים לאפיקור – אנחנו איננו חדלים להרגיש את עצמנו כתור יהודים, לחיות חיינו היהודים, לעבוד ולברוא אֶפְנֵי עבודה של יהודים, לדבר בשפתנו היהודית, לקבל מזוננו הרוחני מספרותנו, לעמול בשביל תרבותנו הלאומית החפשית, להגן על כבודנו הלאומי וללחום את מלחמת קיומנו בכל גילוי, שמלחמה זו מקבלת.